

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U004861

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-08-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравцова Анастасія Юріївна

2. Anastasiia Y. Kravtsova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 091

Назва наукової спеціальності: Біологія

Галузь / галузі знань: біологія

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Біологія

Дата захисту: 28-08-2026

Спеціальність за освітою: 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Місце роботи здобувача: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16206

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.33.27

Тема дисертації:

1. Морфометрична характеристика еритроцитів та особливості лейкоцитарної формули крові птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes) у трансформованих екосистемах
2. Morphometric Characteristics of Erythrocytes and Features of the Blood Leukocyte Formula in Passerine Birds (Passeriformes) in Transformed Ecosystems

Реферат/анотація:

1. Об'єкт дослідження: Кров птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes) із трьох ділянок дослідження: НПП «Гомільшанські ліси», РЛП «Нижньоворсклянський», агроценоз с. Українка. Предмет дослідження: Морфологічні, цитоморфометричні та функціональні характеристики еритроцитів крові птахів, показники лейкоцитарної формули птахів, гетерофіл-лімфоцитарного індексу, а також їх зміни під впливом гемопаразитарного навантаження. Мета дослідження: встановити морфометричні характеристики еритроцитів та особливості лейкоцитарної формули крові птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes) у трансформованих екосистемах. Методи дослідження: польові методи для відлову птахів, лабораторні методи виготовлення, фіксації та фарбування мазків крові. Мікроскопія клітин крові. Морфологічні,

цитоморфометричні методи з використанням програмного забезпечення для вимірювання еритроцитів крові ToupView, статистичний аналіз із використанням однофакторного дисперсійного аналізу (ANOVA). Дослідження виконано протягом 2023–2025 років на території НПП «Гомільшанські ліси», РЛП «Нижньоворсклянський» та агроценозу с. Українка. Досліджено 163 особини 12 видів, що належать до 8 родин птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes). Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що уперше проведено комплексну оцінку гематологічних показників птахів ряду Горобцеподібні, що включає аналіз цитоморфометричних параметрів еритроцитів, ядерних аномалій, лейкоцитарної формули та гетерофіл-лімфоцитарного індексу. Уперше визначено стабільні діапазони морфометричних характеристик еритроцитів та їх ядер для 163 особин 12 видів із 8 родин у досліджуваних біотопах. Встановлено закономірності формування ядерних аномалій еритроцитів та зростання їх частоти в умовах посилення антропогенного навантаження. Розширено уявлення про діагностичне значення гетерофіл-лімфоцитарного індексу як інтегрального показника хронічного стресу у диких птахів. Виявлено гемопаразитарні інвазії (*Haemoproteus* spp., *Microfilaria*), встановлено їх низьку поширеність і суттєвий вплив на показники лейкоцитарної формули крові та гетерофіл-лімфоцитарного індексу. Основні результати дослідження: Показано, що еритроцити у здорових досліджених птахів відповідають фізіологічній нормі. Цитоморфометричний аналіз засвідчив відносну стабільність розмірів за наявності міжвидових відмінностей: найбільші клітини виявлено у представників родин Turdidae та Corvidae, найменші – Fringillidae та Paridae. Доведено інформативність ядерно-цитоплазматичного співвідношення як показника фізіологічного стану й адаптаційних реакцій організму. Встановлено зростання частоти та типів ядерних аномалій еритроцитів зі збільшенням антропогенного навантаження (найбільшу кількість зареєстровано в агроценозі). Аналіз лейкоцитарної формули показав переважання лімфоцитів у більшості видів, при цьому в природних екосистемах відзначено вищий вміст лімфоцитів і нижчий рівень гетерофілів, тоді як в агроценозі встановлено протилежну тенденцію. Доведено, що гемопаразитарна інвазія супроводжується активацією неспецифічного імунітету та посиленням стресової реакції організму птахів. Ефективність впровадження: результати дослідження мають теоретичне та практичне значення для екологічного моніторингу. На момент захисту дисертації акти впровадження не оформлювалися. Сфера використання: екологічний моніторинг природних і антропогенно трансформованих екосистем, ветеринарна медицина, орнітологічні та зоологічні дослідження.

2. Subject of the study: Blood samples from birds of the order Passeriformes collected from three study sites: the «Homilsha Forests» National Nature Park, the «Nyzhniiovorsklianskyi» Regional Landscape Park, and the agroecosystem in the village of Ukrainka. Research topic: Morphological, cytomorphometric, and functional characteristics of avian red blood cells; parameters of the avian leukocyte formula; the heterophil-lymphocyte index; and changes in these parameters under the influence of a hemoparasitic load. Research objective: To determine the morphometric characteristics of erythrocytes and the features of the leukocyte formula in birds of the order Passeriformes in transformed ecosystems. Research methods: Field methods for capturing birds; laboratory methods for preparing, fixing, and staining blood smears. Microscopy of blood cells. Morphological and cytomorphometric methods using ToupView software for measuring red blood cells, statistical analysis using one-way analysis of variance (ANOVA). The study was conducted between 2023 and 2025 in the Homilsha Forests National Nature Park, the Nyzhniiovorsklianskyi Regional Landscape Park, and the agroecosystem of the village of Ukrainka. A total of 163 individuals of 12 species belonging to 8 families of birds in the order Passeriformes were studied. The scientific novelty of the results lies in the fact that, for the first time, a comprehensive assessment of hematological parameters in birds of the order Passeriformes was conducted, including an analysis of erythrocyte cytomorphometric parameters, nuclear abnormalities, the leukocyte formula, and the heterophil-lymphocyte index. For the first time, stable ranges of morphometric characteristics of erythrocytes and their nuclei were determined for 163 individuals of 12 species from 8 families in the studied biotopes. Patterns in the formation of erythrocyte nuclear abnormalities and an increase in their frequency under conditions of intensifying anthropogenic pressure were established. Our understanding of the diagnostic significance of the heterophil-lymphocyte index as an integrated indicator of chronic stress in wild birds has been expanded. Hemoparasitic

infestations (*Haemoproteus* spp., *Microfilaria*) were detected; their low prevalence and significant impact on white blood cell count parameters and the heterophil-lymphocyte index were established. Main results of the study: It was shown that erythrocytes in healthy birds studied correspond to the physiological norm. Cytomorphometric analysis revealed relative stability in cell size despite interspecific differences: the largest cells were found in representatives of the families *Turdidae* and *Corvidae*, and the smallest in *Fringillidae* and *Paridae*. The informative value of the nucleus-to-cytoplasm ratio as an indicator of physiological status and the organism's adaptive responses was demonstrated. An increase in the frequency and diversity of erythrocyte nuclear abnormalities was observed with increasing anthropogenic pressure (the highest number was recorded in the agroecosystem). Analysis of the leukocyte formula revealed a predominance of lymphocytes in most species; in natural ecosystems, a higher lymphocyte content and lower heterophil levels were observed, whereas the opposite trend was found in the agroecosystem. It has been demonstrated that hemoparasitic infestation is accompanied by the activation of nonspecific immunity and an intensified stress response in birds. Implementation effectiveness: The study results have theoretical and practical significance for ecological monitoring. At the time of the dissertation defense, no implementation measures had been formalized. Scope of application: environmental monitoring of natural and anthropogenically altered ecosystems, veterinary medicine, and ornithological and zoological research.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Кравцова А.Ю. Показники лейкоцитарної формули крові та гетерофіл-лімфоцитарного індексу представників ряду *Passeriformes*. Біологія та Екологія, 2025. 11(2), 64–71.
- Кравцова А. Ю., Ликова І. О. Цитоморфометричні показники еритроцитів крові птахів ряду горобцеподібні (*Passeriformes*). Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія. 2025. Том 27, №1. С. 44–55.
- Кравцова А. Ю. Варіабельність цитоморфометричних показників еритроцитів птахів ряду горобцеподібні (*Passeriformes*). Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія, 2026. 28(1), С. 21–28.
- Кравцова, А. Ю., Ликова, І. О. Особливості лейкоцитарної формули крові та гетерофіл-лімфоцитарного індексу у птахів ряду *Passeriformes* за умов паразитарної інвазії. Наукові записки. Біологічні науки (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), 2025. № 4, С. 17–26.
- Кравцова А. Ю. (2022). Особливості будови формених елементів крові птахів. Молоді вчені: гіпотези, проекти, дослідження: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої 100-річчю 15 факультету природничих наук, Миргород. С. 7–8.
- Кравцова А. Ю. (2023). Сучасні методики та програмні забезпечення для визначення кількісних показників клітин крові птахів. Харківський природничий форум: VI Міжнародна конференція молодих учених, Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди. С. 351–352.
- Кравцова, А. Ю. (2024). Використання мікроядерного тесту як якісної оцінки хромосомних пошкоджень та забруднення навколишнього середовища. Орнітологічні дослідження в Україні: минуле, сучасність і перспективи. Матеріали Всеукраїнської орнітологічної конференції, Харків, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. С. 76–79.
- Кравцова А. Ю. (2024). Морфометричні показники еритроцитів Синиці великої (*Parus major*). Харківський природничий форум: VII Міжнародна конференція молодих учених, Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

С. 212–213.

- Кравцова А. Ю. (2025). Лейкоцитарна формула крові птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes). Харківський природничий форум: VIII Міжнародна конференція молодих учених, Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди. С. 117–119.
- Кравцова А. Ю. (2025). Вплив гемопаразитарної інфекції на лейкоцитарну формулу крові та гетерофільно-лімфоцитарний індекс сорокопуда тернового (*Lanius collurio*). Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції, Дніпро. С. 28–30.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ликова Ірина Олександрівна

2. Iryna O. Lykova

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1347-2077

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пахомов Олександр Євгенійович

2. Oleksandr Y. Pakhomov

Кваліфікація: д. б. н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5192-6140

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57193436576>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/832990>;
https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=0Yp6K_sAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Код за ЄДРПОУ: 02066747

Місцезнаходження: проспект Науки, Дніпро, Дніпровський р-н., 49045, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коломак Ігор Олегович
2. Ihor O. Kolomak

Кваліфікація: д. б. н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5192-6140

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: <https://ror.org/01s344n79>

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чаплигіна Анжела Борисівна
2. Angela B. Chaplygina

Кваліфікація: д.б.н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3574-5120

Додаткова інформація:

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=oREkPRQAAAAJ>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57190678492>;
<https://app.webofknowledge.com/author/record/10349681>

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярис Олена Олегівна

2. Olena O. Yarys

Кваліфікація: д.філософ, доц., 091

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5489-3292

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Іонов Ігор Анатолійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Іонов Ігор Анатолійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Новолокін Антон Володимирович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна